

A.N. Groenewegen

RENTABILITEIT VAN DE GROENTETEELT IN DE OPEN GROND
IN DE PROVINCIES NOORD- EN ZUID-HOLLAND, NOORD-
BRABANT EN LIMBURG OVER 1972/1973

Mededelingen en Overdrukken
No. 103

Oktober 1973

L 27

103 B

Haar

Landbouw-Economisch Instituut - Conradkade 175 - Den Haag
Telefoon 61 41 61

In de reeks "Mededelingen en Overdrukken" van het Landbouw-Economisch Instituut zijn op dit gebied onder meer verschenen:

- No. 82 Rentabiliteit van de bloemisterij in Aalsmeer e.o. en Ter Aar e.o. over 1971.
- No. 83 Rentabiliteit van het kwekersbedrijf in de Bloembollenstreek en op kleigronden van Noord-Holland over 1971.
- No. 86 Rentabiliteit van de groenteteelt in de open grond in de provincies Noord- en Zuid-Holland, Noord-Brabant en Limburg over 1971/72.
- No. 90 Rentabiliteit van de boomkwekerij (kwekersbedrijven) in Boskoop over 1971/72.
- No. 100 Rentabiliteit van het gespecialiseerde fruitteeltbedrijf, oogstjaar 1971/72.
- No. 101 Rentabiliteit van de groenteteelt onder glas in Nederland over 1972.

Doel en werkwijze

Het rentabiliteitsonderzoek wordt uitgevoerd in het kader van de algemene opdracht van het Ministerie van Landbouw en Visserij en het bedrijfsleven jaarlijks de bedrijfseconomische resultaten van de tuinbouw te onderzoeken.

Het doel van het onderzoek is inzicht te verkrijgen in het niveau en de ontwikkeling van de rentabiliteit, alsmede de inkomensvorming voor de belangrijkste bedrijfstypen.

Het onderzoek is op een a-selecte steekproef gebaseerd, met name uit die bedrijven in de provincies Noord- en Zuid-Holland, Noord-Brabant en Limburg waarin men zich geheel of grotendeels toelegt op de teelt van groente in de open grond. Van deze bedrijven zijn alleen die welke tenminste aan één man emplooi verschaffen in aanmerking genomen. De aandacht zij erop gevestigd dat deze gespecialiseerde bedrijven slechts een klein deel (nog geen 10%) van de landelijke oppervlakte opengrondsgroenteteelt bevatten.

Het percentage waarmee deze gespecialiseerde bedrijven in het onderzoek zijn vertegenwoordigd bedraagt gemiddeld 7. Rekening houdend met de meerdere invloed van grotere bedrijven op berekening van gemiddelde cijfers per bedrijf zijn deze sterker in het onderzoek vertegenwoordigd dan kleinere bedrijven. Met name bedraagt de steekproef van bedrijven met een arbeidsbehoefte van 2,30 manjaar en meer 10%, van bedrijven met een arbeidsbehoefte van minder dan 2,30 manjaar 5% van het te onderzoeken universum. Bij de berekening van de gemiddelde cijfers is uiteraard met de twee verschillende steekproefpercentages rekening gehouden.

De cijfers zijn ontleend aan de kas- en bankbescheiden en zo mogelijk aan de loonstaten. Dank zij de medewerking van de veilingen konden onder de opbrengsten de bruto-omzet 1) van de produkten worden opgenomen. Aanvullende gegevens die voor een juiste bedrijfseconomische voorstelling van kosten en opbrengsten noodzakelijk waren zijn via een enquête op deze bedrijven verkregen.

De gebruikte begrippen en kengetallen zijn in dit verslag op pagina 17 toegelicht.

De groepering van de bedrijven

In dit verslag zijn de resultaten van 44 bedrijven met overwegend groenteteelt in de open grond 2) opgenomen. De bedrijven zijn

1) Inclusief omzetbelasting.

2) $\geq 60\%$ van de totale SBE's aan groenteteelt in de open grond.

- op basis van het aantal SBE's 1) per ha betaalde oppervlakte - onderscheiden naar de mate waarin resp. "extensievere" en "intensievere" teelten voorkomen. De maatstaf hiervoor was: extensievere teelten < 25 SBE's per ha betaalde oppervlakte, intensievere teelten \geq 25 SBE's per ha betaalde oppervlakte.

Samenvatting van de bedrijfsresultaten over 1972/73

Voor het op groenteteelt gespecialiseerde opengrondsbedrijf werd, op grond van een steekproef van 44 bedrijven, een positief ondernemersoverschot van gemiddeld f 3 340,- becijferd. Uitgedrukt in de kosten bedraagt dit bedrijfsresultaat positief 4% (in 1971/72 negatief 11%). Van de 44 onderzochte bedrijven had 56% een positief resultaat. Deze 56% winstgevende bedrijven vertegenwoordigen 69% van de totale opbrengsten der onderzochte bedrijven.

In 1972 zijn t.o.v. 1971 de opbrengsten met 34% en de kosten met 15% gestegen.

De kostenstijging is een gevolg van:

Arbeidskosten	6,2%
Afschrijving en rente	0,7%
Afleveringskosten	1,7%
Materiaalkosten	1,3%
Overige kosten	4,8%
Totaal	<u>14,7%</u>

Het arbeidsinkomen - bestaande uit de als kosten gecalculeerde handarbeid van de ondernemer vermeerderd met het ondernemersoverschot, beide per ondernemer, - bedroeg gemiddeld f 24 910,-.

Het ondernemersinkomen - bestaande uit het arbeidsinkomen vermeerderd met de rente die meer berekend is dan betaald - bedroeg gemiddeld per ondernemer f 27 790,-. Van de ondernemers had 13% een ondernemersinkomen van f 40 000,- of meer, 39% een inkomen tussen f 25 000,- en f 40 000,-, 25% tussen f 15 000,- en f 25 000,- en 23% een inkomen lager dan f 15 000,-.

De bruto-investering in duurzame produktiemiddelen over 1972 werd op gemiddeld f 4 200,- per bedrijf vastgesteld. De netto-investering (bruto-investering minus afschrijving) bedroeg gemiddeld negatief f 2 200,- per bedrijf.

1) SBE's (standaardbedrijfseenheden) zijn verhoudingsgetallen die een beoordeling mogelijk maken van de bedrijfsomvang van het gehele bedrijf en van de afzonderlijke produktierichtingen.

Het vreemd vermogen nam in 1972 toe met f 2 500,-. Per 1 januari 1973 bedroeg het vreemd vermogen f 28 300,- gemiddeld per bedrijf. Het eigen vermogen kon over dit boekjaar nog niet worden vastgesteld.

Bedrijfsresultaten over 1972/73 (gemiddeld per bedrijf)

	Alle bedrijven	Indeling naar SBE's per ha	
		< 25 SBE's (extensief)	≥ 25 SBE's (intensief)
Aantal bedrijven	44	22	22
Tuinbouw in de open grond (are)	483	553	407
Arbeidsbezetting in manjaren	2,3	2,2	2,5
Opbrengsten	81 440	74 230	89 280
Kosten	78 100	71 000	85 820
Ondernemersoverschot	3 340	3 230	3 460
Idem per f 100,- kosten(gewogen)	4	5	4
Arbeidsink.v/d ondernemer 1)	24 910	24 550	25 370
Ondernemersinkomen 1)	27 790	27 170	28 600
Gezinsinkomen uit het bedrijf 1)	33 020	30 530	36 270
Percentage winstgevende bedrijven	56	63	48

1) Per ondernemer.

De bedrijfsresultaten

In de tabellen 1 en 2 zijn de bedrijfsresultaten alsmede het grondgebruik en de arbeidsbezetting opgenomen. Ten aanzien van het grondgebruik dient te worden opgemerkt dat in afwijking met vorige verslagen alle produkten van de open grond in het grondgebruik zijn opgenomen.

Voor het gemiddelde opengrondsbedrijf met groenteteelt werd een ondernemersoverschot van f 3 340,- per bedrijf vastgesteld, dat is 4% van de kosten.

Uitgedrukt per ha betaalde oppervlakte bedroegen de gemiddelde kosten en opbrengsten van alle onderzochte bedrijven resp. f 15 190,- en f 15 840,-.

Voor de bedrijven met extensieve teelten (< 25 SBE's per ha) werd een ondernemersoverschot berekend van f 3 230,-, voor de bedrijven met intensieve teelten (≥ 25 SBE's per ha) f 3 460,- gemiddeld per bedrijf. De groep van 22 bedrijven met extensieve teelten, bevat 12 koolbedrijven uit Noord-Holland. De met name grote verbetering van de rentabiliteit van de bedrijven met extensieve teelten in 1972 t.o.v. 1971 (van negatief f 16,- in 1971 naar positief f 5,- in 1972 per f 100,- kosten)

is voor een belangrijk deel te danken aan de gemiddeld goede prijzen van sluitkool in Noord-Holland van de oogst 1972.

Van de 44 onderzochte bedrijven zijn er 15 in Noord-Holland gelegen, resp. 12 in Zuid-Holland en 17 in Noord-Brabant en Limburg. Door het geringe aantal bedrijven kunnen de cijfers per gebied slechts een indicatie geven over de orde van grootte van de verschillen in uitkomsten per provincie.

	Noord- Holland	Zuid- Holland	Noord- Brabant en Limburg
Ondernemersoverschot per bedrijf	290	18 540	∕ 4 020
Idem per f 100,- kosten	1	15	∕ 6

De gemiddelde resultaten in Noord-Holland en Noord-Brabant blijken betrouwbaar lager te liggen dan in Zuid-Holland. De verschillen tussen Noord-Brabant en Noord-Holland zijn statistisch gezien niet betrouwbaar.

Bedrijfsresultaten over 1972/73 per ha betaalde oppervlakte

	Alle bedrijven	Indeling naar SBE's per ha	
		<25 SBE's (extensief)	≥ 25 SBE's (intensief)
Aantal bedrijven	44	22	22
Beteelde oppervlakte (are)	514	588	433
	per ha	per ha	per ha
Arbeidsbezetting (manjaren)	0,46	0,37	0,59
Geïnvesteed vermogen 1-1-1972	28 500	23 600	35 600
Opbrengsten:			
Groente, fruit en vroege aardapp.	14 760	12 050	18 790
Overige opbrengsten	1 080	570	1 830
Totale opbrengsten	15 840	12 620	20 620
Kosten:			
Afschrijvingen en rente	2 190	1 770	2 820
Huur en pacht	850	580	1 250
Arbeid	7 420	6 050	9 430
Afleveringskosten	1 120	900	1 450
Materialen	1 830	1 420	2 430
Overige kosten	1 780	1 350	2 440
Totale kosten	15 190	12 070	19 820
Ondernemersoverschot	650	550	800

De spreiding van de rentabiliteit

In tabel 3 (blz. 12) is de spreiding van het ondernemersoverschot per f 100,- kosten opgenomen. Het percentage winstgevende bedrijven bedroeg 56. De winstgevende bedrijven vertegenwoordigen 69% van de totale opbrengsten van alle onderzochte bedrijven die in het onderzoek zijn opgenomen.

Het inkomen per ondernemer

In tabel 4 (blz. 13) is het inkomen per ondernemer opgenomen. Het arbeidsinkomen - bestaande uit het ondernemersoverschot en de als kosten gecalculeerde vergoeding voor de handenarbeid van de ondernemer - bedroeg gemiddeld f 24 910,-. Bij toevoeging van de rente die meer berekend is dan betaald werd het ondernemersinkomen vastgesteld op f 27 790,-.

Het gezinsinkomen - ondernemersinkomen vermeerderd met de kosten van handenarbeid van de gezinsleden - bedroeg f 33 020,- gemiddeld per ondernemer.

Spreiding van het ondernemersinkomen

Van het ondernemersinkomen is in tabel 5 (blz. 14) de verdeling weergegeven door vermelding van het aantal ondernemers (in procenten) per inkomensklasse. Van de ondernemers had 13% een ondernemersinkomen van f 40 000,- of meer, 39% een inkomen tussen f 25 000,- en f 40 000,-, 25% tussen f 15 000,- en f 25 000,- en 23% een ondernemersinkomen lager dan f 15 000,-.

Bedrijfsresultaten over 1972/73 in vergelijking met 1971/72

Bij een vergelijking van de uitkomsten van 44 dezelfde bedrijven over 1972 t.o.v. 1971, blijkt dat de oppervlakte met tuinbouw in de open grond en de arbeidsbezetting nauwelijks zijn gewijzigd. In 1972 zijn de opbrengsten t.o.v. 1971 sterk gestegen, namelijk met 34%. De kosten zijn met 15% toegenomen. Hierdoor ontstond een belangrijke verbetering van het ondernemersoverschot per f 100,- kosten, van gemiddeld negatief f 11,- in 1971 naar gemiddeld positief f 4,- in 1972. De toeneming van de kosten kan als volgt worden gespecificeerd:

Arbeidskosten	6,2%
(w.v. door wijziging loonniveau 5,7%)	
Afschrijving en rente	0,7%
(w.v. door wijziging rentetarief % 2,2% ^x)	
Afleveringskosten	1,7%
Materiaalkosten	1,3%
Overige kosten	4,8%
Totaal	<u>14,7%</u>

x) Met ingang van het boekjaar 1972 is het rentetarief voor de slijtende produktiemiddelen, de vaste plantopstanden, de behoefte aan vlotende middelen op 7% en voor de grond op 3 1/2% vastgesteld (rentetarief was voor 1971 7 1/2%).

Bij de vaststelling van het rentetarief voor 1972 is met vertraging het verloop van het rendement op staatsobligaties gevolgd, waarbij rekening is gehouden, dat deze tevens een vergoeding omvat voor de waardevermindering van het geld.

Bedrijfsresultaten over 1972/73 in vergelijking met 1971/72

	1971/72	1972/73
Aantal bedrijven	44	44
Totaal tuinbouw in de open grond (are)	471	483
Arbeidsbezetting in manjaren	2,3	2,3
Opbrengsten	60 910	81 440
Kosten:		
Afschrijvingen en rente	10 780	11 270
Huur en pacht	2 560	4 360
Arbeid	33 930	38 120
Materialen	8 510	9 400
Afleveringskosten	4 580	5 770
Diensten van derden en overige kosten	7 700	9 180
Totale kosten	68 060	78 100
Ondernemersoverschot	7 150	3 340
Idem per f 100,- kosten	11	4
Arbeidsinkomen van de ondernemer ¹⁾	13 630	24 910
Ondernemersinkomen 1)	17 470	27 790
Gezinsinkomen uit het bedrijf 1)	22 180	33 020

1) Per ondernemer.

% is negatief.

Investeringsklassen in duurzame produktiemiddelen

De investeringen in duurzame produktiemiddelen zijn in tabel 6 (blz. 15) opgenomen.

Als uitbreiding en/of diepteinvestering is globaal beschouwd de bruto-investering minus de gecalculerde afschrijving op duurzame produktiemiddelen en plantopstanden.

De bedrijven hebben over 1972 gemiddeld voor ca. f 4 200,-^{x)} in duurzame produktiemiddelen (incl. plantopstanden) geïnvesteerd. De totale afschrijving werd op ca. f 6 400,- berekend, zodat de netto-investering in 1972 op negatief f 2 200,- werd vastgesteld. Het aantal bedrijven met grote investeringsactiviteiten was beperkt. De verdeling van de investeringsactiviteit wordt in onderstaande tabel gegeven.

Investeringsklasse	Alle bedrijven
	%
niet geïnvesteerd	31
f 0,- - < f 5 000,-	46
f 5 000,- - < f 10 000,-	10
f 10 000,- - > f 10 000,-	13
	<u>100</u>

Slechts 23% investeerde meer dan f 5 000,- per jaar. Deze 23% met meer dan f 5 000,- bruto-investeringen maakt voor 73% deel uit van de totale investeringen van alle 44 onderzochte bedrijven. 31% van de bedrijven heeft niet geïnvesteerd.

Het vreemd vermogen

In tabel 7 (blz. 16) is de stand van het vreemd vermogen zowel aan het begin als aan het einde van het jaar opgenomen. Ook de mutaties die zich in 1972 hebben voorgedaan zijn vermeld.

De toeneming van het vreemd vermogen bleef (gemiddeld per bedrijf) beperkt tot ca. f 2 500,-, zodat het vreemd vermogen per 1 januari 1973 f 28.300,- bedroeg.

Doordat we nog niet beschikken over een volledige balans, kan het eigen vermogen nog niet worden vastgesteld.

x) Minus desinvesteringen.

Tabel 1. Grondgebruik en arbeidsbezetting over 1972 (gemiddeld per bedrijf)

A antal bedrijven	Indeling naar SBE's per ha		
	Alle bedrijven	< 25 SBE's (extensief)	≥ 25 SBE's (intensief)
	44	22	22
I Opengrondstuinbouw	are	are	are
Sluitkool	82	124	35
Spruitkool	69	99	35
Bloemkool	37	57	16
Poot en/of zaaiuien	16	29	1
Prei	13	5	22
Augurken	14	1	28
Peen	56	24	89
Asperges	10	3	17
Witlofpennen	18	10	27
Aardbeien	27	11	45
Sla	47	27	69
Spinazie	22	8	38
Overige groenten	78	81	74
Totaal groente open grond	489	479	496
Vroege aardappelen	414	440	384
Fruit	60	110	6
Bloembollen	3	-	8
Overig tuinbouw	4	3	4
Totaal opengrondstuinbouw	2	-	5
II Tuinbouw onder glas	483	553	407
Staadglas	1	1	1
Platglas	3	1	5
III Braakland	4	-	8
Totaal tuinbouw	491	555	421
IV Akkerbouw en grasland	27	33	20
V Verhuurd aan derden	13	4	22
VI Erf, blijvende paden enz.	33	29	39
Totale kadastrale oppervlakte w.v. eigendom	564	621	502
	255	290	217
Aantal ondernemers per bedrijf	1,20	1,30	1,09
	manjaar	manjaar	manjaar
Arbeid van de ondernemer(s)	1,4	1,6	1,3
Arbeid van gezinsleden	0,4	0,3	0,5
Arbeid van vast personeel	0,2	-	0,4
Arbeid van los personeel	0,3	0,3	0,3
Totale arbeidsbezetting	2,3	2,2	2,5
Arbeid ondernemer en gezinsleden in %	78	85	72

Tabel 2. Bedrijfsresultaten over 1972/73 (gemiddeld per bedrijf)

	Alle be- drijven	Indeling naar SBE's per ha	
		< 25 SBE's (extensief)	≥ 25 SBE's (intensief)
Aantal bedrijven	44	22	22
Gefvesteerd vermogen p. 1-1-1972	146 000	139 000	154 000
Kosten			
Afschrijving duurzame produktiemidd.	4 790	4 760	4 820
Afschrijving vaste plantopstand	1 570	790	2 420
Huur en pacht	4 360	3 410	5 400
Rente	4 910	4 840	4 980
Onderhoud	1 980	1 470	2 520
Energiekosten	610	280	960
Meststoffen	3 230	3 180	3 280
Zaad- plant- en pootgoed	2 720	2 450	3 010
Bestrijdingsmidd. en overige materialen	3 450	2 740	4 230
Werk door derden	2 760	2 670	2 870
Afleveringskosten	5 770	5 290	6 290
Autokosten	1 350	930	1 820
Arbeid ondernemers	26 480	28 620	24 150
Arbeid gezinsleden	6 270	4 360	8 340
Arbeid vreemd personeel	5 370	2 630	8 360
Overige kosten	2 480	2 580	2 370
Totale kosten	78 100	71 000	85 820
Opbrengsten			
Groente, fruit en vroege aardappelen	75 880	70 870	81 340
Overige tuinbouwprodukten	970	740	1 210
Overige opbrengsten	2 770	1 730	3 890
Aanwas vaste plantopstand	1 820	890	2 840
Totale opbrengsten	81 440	74 230	89 280
Ondernemersoverschot	3 340	3 230	3 460
Ondernemersoverschot			
Per f 100,- kosten (gewogen)	4	5	4
Per f 100,- kosten (ongewogen)	1	5	4
Per f 100,- gefvesteerd vermogen	2	2	2
Arbidsinkomen per manjaar	17 650	17 920	17 400

Tabel 3. Spreiding van het ondernemersoverschot per f 100,- kosten
(aantal bedrijven per rentabiliteitsklasse, in procenten)

		Alle bedrijven		Indeling naar SBE's per ha	
				$\frac{\text{< 25 SBE's}}{\text{(extensief)}} \geq \frac{\text{≥ 25 SBE's}}{\text{(intensief)}}$	
		%		%	
Aantal bedrijven		44	22	22	
Rentabiliteitsklasse					
Negatief					
> 40		3	-	-	6
40 - 20		21	13	13	31
20 - 0		20	24	24	15
Totaal verliesgevend		44	37	37	52
Positief					
0 - 20		36	45	45	27
20 - 40		17	13	13	21
40 - > 40		3	5	5	-
Totaal winstgevend		56	63	63	48
		100	100	100	100

Tabel 4. Inkomen uit het bedrijf over 1972/73 (gemiddeld per ondernemer)

	Alle bedrijven	Indeling naar SBE's per ha	
		< 25 SBE's (extensief)	≥ 25 SBE's (intensief)
Aantal bedrijven	44	22	22
Aantal ondernemers	56	31	25
Ondernemersoverschot	2 790	2 490	3 180
Handenarbeid ondernemer	22 120	22 060	22 190
Arbeidsinkomen v/d ondernemer	24 910	24 550	25 370
Rente meer berekend dan betaald	2 880	2 620	3 230
Ondernemersinkomen	27 790	27 170	28 600
Handenarbeid gezinsleden	5 230	3 360	7 670
Gezinsinkomen uit het bedrijf	33 020	30 530	36 270

Tabel 5. Spreiding van het ondernemersinkomen
(aantal ondernemers per inkomensklasse, in procenten)

	Indeling naar SBE's per ha	
	Alle bedrijven < 25 SBE's (extensief)	≥ 25 SBE's (intensief)
Aantal bedrijven	44	22
Aantal ondernemers	56	31
Inkomensklasse		
Negatief inkomen	%	%
f 0,- - < f 5 000,-	1	2
f 5 000,- - < f 15 000,-	20	12
f 15 000,- - < f 25 000,-	25	31
f 25 000,- - < f 40 000,-	39	43
f 40 000,- - < f 60 000,-	11	10
f 60 000,- - > f 60 000,-	2	2
	100	100
		100

Tabel 6. Investerings in duurzame produktiemiddelen (gemiddeld per bedrijf)

	Indeling naar SBE's per ha	
	Alle bedrijven (extensief)	< 25 SBE's (intensief)
Aantal bedrijven	44	22
Investerings in:		
grond	-	-
gebouwen	290	610
glasopstanden	10	-
installaties	440	180
machines en werktuigen	1 630	1 430
overige inventaris	100	90
levende inventaris	1 820	890
totaal	4 290	2 610
totaal	110	130
totaal	4 180	2 480
Minus desinvesteringen		
Totaal bruto-investeringen		
Afschrijving duurz. produktiemiddelen	1 790	4 760
Afschrijving levende inventaris	1 570	790
Totale afschrijvingen	6 360	5 550
Netto-investering	2 180	3 070
Gefvesteerd vermogen	146 000	139 000
Netto-investering in % van het gevesteerd vermogen	1	2

% = negatief.

Tabel 7. Mutaties van het vreemd vermogen en een specificatie van het vreemd vermogen per 1 januari 1973
(gemiddeld per bedrijf)

	Alle bedrijven		Indeling naar SBE's per ha	
	< 25 SBE's (extensief)	≥ 25 SBE's (intensief)	< 25 SBE's (extensief)	≥ 25 SBE's (intensief)
Aantal bedrijven	44	22	22	22
Stand van het vreemd vermogen per 1-1-1972	25 830	25 970	25 970	25 680
Mutaties in 1972				
Materialen en diensten	420	420	420	420
Investerings in produktiemiddelen	70	% 220	% 220	390
Kort bankkrediet	-	-	-	-
Familieleden	% 330	% 840	% 840	230
Particulieren	% 100	% 50	% 50	% 150
Rabobanken: vast voorschot	3 000	4 080	4 080	1 820
overig	% 580	% 880	% 880	% 260
Overige kredietinstellingen	% 10	% 10	% 10	% 10
Totaal	2 470	2 500	2 500	2 440
Stand per 1-1-1973				
Materialen en diensten	3 870	2 440	2 440	5 420
Investerings in produktiemiddelen	240	20	20	480
Kort bankkrediet	-	-	-	-
Familieleden	8 490	10 170	10 170	6 660
Particulieren	2 220	1 490	1 490	3 010
Rabobanken: vast voorschot	11 310	11 630	11 630	10 970
overig	630	-	-	1 330
Overige kredietinstellingen	1 540	2 720	2 720	250
Stand per 1-1-1973	28 300	28 470	28 470	28 120

% = afgenomen.

Toelichting

De berekening van de afschrijving op de slijtende duurzame produktiemiddelen is in hoofdzaak gebaseerd op de nieuwwaarde, waarbij rekening is gehouden met de economische levensduur en het waardeverloop van de objecten.

De berekening van rente had plaats op basis van 7% over het nader omschreven geïnvesteerde vermogen per 1 januari 1972.

Voor het vermogen dat in de grond is opgesloten is 3 1/2% gecalculleerd.

De kosten van de handenarbeid van de ondernemers en gezinsleden op basis van een taxatie van de door hen verrichte hoeveelheid handenarbeid. Deze arbeid is op C.A.O.-basis (incl. het werkgeversaandeel in de sociale lasten) gewaardeerd.

Voor deze opengrondsbedrijven zijn de opbrengsten over de periode 1 mei 1972 tot 1 mei 1973 opgenomen. Voor de bedrijven met sluitkool in Noord-Holland en enkele bedrijven met waspeen is echter rekening gehouden met de na 1 mei 1973, van de oogst 1972, verkregen opbrengsten. Deze zijn namelijk toegevoegd aan de opbrengsten van het oogst- en bewaar seizoen 1972/73.

De opbrengsten zijn in die gevallen verminderd met het bedrag dat na 1 mei 1972 verkregen werd van de produkten die op het oogstjaar 1971/72 betrekking hadden.

Alle 44 deelnemende bedrijven vallen t.a.v. de omzetbelasting onder de "Landbouwregeling". Dit betekent dat voor deze bedrijven de kosten en de opbrengsten, alsmede de investeringen inclusief omzetbelasting zijn opgenomen.

Vele cijfers (kosten, opbrengsten, vermogen, grondgebruik en arbeidsbezetting) zijn voor de onderscheiden groepen in een gemiddelde per bedrijf tot uitdrukking gebracht. Dit gemiddelde is berekend door de totalen van de absolute cijfers te delen door het aantal bedrijven.

Het gezinsinkomen en de bestanddelen daarvan zijn gemiddeld per ondernemer, het arbeidsinkomen tevens in een gemiddelde per manjaar weergegeven.

1. Het ondernemersoverschot

Het ondernemersoverschot is het verschil tussen de opbrengsten en de kosten. In de kosten is geen bedrag opgenomen als vergoeding voor de functie van leiding en toezicht van de ondernemer. Daar deze kostenelementen derhalve in het ondernemersoverschot aanwezig zijn, mag dit laatste niet zonder meer worden aangezien voor de bedrijfseconomische winst.

2. **Ondernemersoverschot gemiddeld per bedrijf**
De kosten, de opbrengsten en het ondernemersoverschot zijn voor elke onderscheiden groep van bedrijven in een gemiddeld bedrag per bedrijf weergegeven.
3. **Ondernemersoverschot per f 100,- kosten**
Dit kengetal is zowel in een gewogen als in een ongewogen gemiddelde tot uitdrukking gebracht. Bij de berekening van het gewogen kengetal is het totale ondernemersoverschot van alle bedrijven van een groep gedeeld door 1% van het totaal van de kosten van die bedrijven. Voor de berekening van het ongewogen gemiddelde is deze deling voor elk bedrijf ázonderlijk verricht, waarna het gemiddelde van de kengetallen werd vastgesteld.
4. **Ondernemersoverschot per f 100,- geïnvesteerd vermogen per 1-1-72¹⁾**
Het geïnvesteerde vermogen is voorgesteld door het bedrag, dat verkregen wordt door optelling van:
 1. de verkoopwaarde van de grond;
 2. de economische boekwaarde van de dode en de levende inventaris;
 3. de normale behoefte aan vlottende middelen.

Inkomen van de ondernemer uit het bedrijf

arbeidsinkomen van
de ondernemer

ondernemersoverschot vermeerderd met de
als kosten gecalculeerde vergoeding voor de
handenarbeid van de ondernemer

ondernemersinkomen
van de ondernemer

arbeidsinkomen vermeerderd met de rente
die meer als kosten is berekend dan be-
taald

gezinsinkomen van de
ondernemer

ondernemersinkomen verhoogd met de
- als kosten gecalculeerde - vergoeding
voor de handenarbeid van de gezinsleden.

1) Deze investering omvat ook de bedrijfsonderdelen die door de ondernemer zijn gepacht.